

Nőírók a századforduló Magyarországn

„Az irodalomtörténet-írás nem számolt a női írókkal. Még akkor is ritkán vett tudomást róluk, ha saját korukban ismertek és elismertek voltak. Mai középiskolai irodalomtankönyveink gyakorlatilag két írónőt mutatnak be az irodalom több ezer éves története során: Szapphót és Nemes Nagy Ágneszt” – olvassuk az [Írónők a hálón honlapon](#), amely Menyhért Anna OTKA/NKTH-projektjében (*Nőírók és publikációs fórumaik a századforduló Magyarországn*) született. Szerencsére, az utóbbi években Magyarországn is újra felfedezik a női írókat.

Ebbe az áramlatba illeszkedik az előbb említett, multimédiás [Írónők a hálón portál](#), amely tizenkét írónő pályáját mutatja be. A portált létrehozó kutatócsoport hangsúlyozza, hogy „a századfordulón megsokasodó magyar nőírók egyre inkább részét képezték a korabeli irodalmi és kulturális életnek, így szövegeik, élményeik, kapcsolataik éppúgy integráns részét jelentik a kor irodalmi narratívájának, mint a férfitársaik írásai, tapasztalásai, viszonyrendszere, s hogy a férfi és női irodalmi háló ezer szállal szövődik egymásba.” Ezért a portálon a kor szellemi életének jelentős férfi egyéniségei is szerepelnek, és mód van a különféle kapcsolatok megjelentetésére. A „Korterm” rovat társművészeti alkotások bemutatásával tágítja az irodalmi hálót.

A „Szövegtár”-ban több ezer oldalnyi, korábban nehezen hozzáférhető szépirodalmi szöveget talál az olvasó. Az „Íróportrék” rovat az említett tizenkét szerző, Czóbel Minka, Lesznai Anna, Erdős Renée, Gulácsy Irén, Lux Terka, Ritoók Emma, Szalay Fruzina, Szikra (Teleki Sándorné), Tormay Cecile, Tutsek Anna, Wohl Janka, Wohl Stefánia életművét mutatja be. A századforduló női olvasói körében igen népszerű volt például a Szikra néven publikáló Teleki Sándorné; a művelt arisztokrata, Czóbel Minka; az írói honoráriumából saját villát építtető Erdős Renée. Az emancipáció ügyében elkötelezett Wohl-nővérek pezsgő művészeti szalont vittek. Erről így ír Borbíró Fanni, akinek cikke a „Kávéház”-ban olvasható:

»„A Wohlék háza régóta közkedveltségű elfogadó csarnoka az irodalom iránt érdeklődő, nyugat-európai ízlésű elemeknek. Megfordul az ő termeikben egyházi és világi főúr, erdélyi comtesse, felföldi gentleman, alföldi gentleman, tudós, író, művész egyaránt.”

A Wohl-nővérek Nádor utcai otthonában tartott összejöveleteket már a korszakban szalonként emlegették, mind a kortársak, mind maguk a nővérek. A szalon-problematikát jól jellemzi, hogy maga Stephanie egyik cikkében arra panaszkodott, hogy – főleg a nyugat-európai mintákkal összehasonlítva – Magyarországn nincs valódi szalonélet. Így ír erről Justh: „Midőn Wohl Stefanie pár év előtt a magyar szalonélet hiányáról megírta szellemes cikkét, akkor már e cikk meg is volt cáfolva azon tény által, hogy a Wohl nővéreknek már ez időben *volt* szalonja, hol sem enni, sem pezsgőzni, sem táncolni nem gyűltek össze az emberek, hanem igenis eszmét cserélni, társalogni. S így a szellemes írónő, ki azt írta meg hátrahagyott irataiban, hogy a magyarnak a 'causerie' adománya megadva nincs, egyúttal ennek ellenkezőjét bizonyította be, minthogy háza éveken át Magyarország legkiválóbb alakjainak gyűlhelye, gócpontja volt, és ott tartották ő és nővére, Janka, 'cour de conversation'-jukat, így szinte iskolát teremtve, megalapították a magyar szalont.”

Gubernatis „salon intime”-nek nevezi, és ezzel a 18. századi nyugat-európai, főleg francia szalonokkal rokonítja Wohlék otthonát, Wohl Janka pedig azzal dicsekszik, hogy De Gerando Antonina szerint – aki a párizsi társaséletet jól ismerte – Pesten csak az ő szalonjuk hasonlítható össze a párizsiakkal. Janka így emlékezik az ő sajátos szalonjukra: „A salont nem úgy fogtuk föl, mint nálunk szokás, hogy feszes, fényes összejöveleteket rendeztek, de éveken át a téli délutáni vagy esti órákban otthon voltunk, és aki egy órai csevegésre, egy kis jó zenére vágyott, biztos lehetett, hogy kedélyes légkört és egy csésze teát talál, ha váratlanul, hívatlanul bekopogtat.”«

A portál életre hívásán kívül monográfiák is születtek. A *Női irodalmi hagyomány*ban a projektvezető Menyhért Anna, az ELTE BTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének tudományos munkatársa öt írónő munkásságát (*Erdős Renée, Nemes Nagy Ágnes, Czóbel Minka, Kosztolányiné Harmos Ilona és Lesznai Anna*) dolgozta fel, később megjelentette Erdős Renée regényes életrajzát (*Egy szabad nő*). A projektre szerveződő kutatócsoport a Napvilág Kiadóval együttműködve kiadta „Czóbel Minka 1908-ban írt, *Két arany hajsza* című, meglepően mai hangú, romantikus, horrorisztikus, véres és kéjes elemekben bővelkedő gótikus regényét”.

Alább két részlet látható a *Női irodalmi hagyomány* Nyitott Műhely-beli könyvbemutatójáról.

„Miért nincsenek eszkimó teniszjátékosok?”
(Turi Tímea, Borgos Anna, Menyhért Anna)

Irodalmi hagyomány
(Arató László, Menyhért Anna, Borgos Anna)

2016. október